

Búnaðarstovan

Búnaðarstovan er almennur stovnur undir Fiskimálaráðnum. Búnaðarstovan hevur til uppgávu at umsita almennu jørðina í Føroyum sambært løgtingslóg um landsjørð. Meginparturin av hesum eru festir og traðir.

Ein onnur uppgáva hjá Búnaðarstovuni er at granska og gera royndir innan landbúnað og matframleiðslu og somuleiðis at ráðgeva og kunna og skipa fyri skeiðum innan hesi evni.

Dentur verður lagdur á at gera

royndir, sum eru viðkomandi fyri landbúnaðarvinnuna, og úrslitini verða gjørd atkomilig fyri vinnuna, so hvørt sum tey eru tøk, soleiðis at vinnan kann taka støðu til, um tey eru áhugaverd og nýtilig í framleiðsluni.

Ein partur av royndunum verða figgjaðar av árligu játtanini, meðan ein annar partur eru norðurlendskar og altjóða verkætlanir, sum verða gjørdar saman við granskingarstovnum uttanlands, og har høvuðsfíggingin er fingin

til vega uttanlands.

Á hvørjum ári ger Búnaðarstovan royndir við nýggjum og eldri eplasløgum fyri at vita, hvørji vaksa best her, og grundað á hesar royndir gera vit tilmæli á hvørjum ári. Í lútuni gera vit eisini neyvar skrásetingar av seyðahaldinum á Búnaðarstovuni fyri at fáa hagtøl til vega, sum kunnu vera til hjálpar hjá bóndum og røktlingarmønnum og annars øllum, sum fáast við seyð.

Búnaðarstovan er eisini við í tveimum altjóða verkætlanum um kornvelting saman við Norðurnoregi, Orknoyggi, Hetlandi, Íslandi, Grønlandi, Ný Foundlandi og Labrador. Somuleiðis er Búnaðarstovan við í einari norðurlendskari verkætlan at kanna ílegugrundarlagið undir matframleiðslu í Norðanlondum og tørvin á aling á hesum øki.

Úrslit av royndunum verða kunngjørd á heimasíðuni hjá Búnaðarstovuni og í ymiskum viðkomandi bløðum, tíðarritum og heimasíðum, og eru við í viðkomandi fyrilestrum, skeiðum og ráðstevnum.

DEILDIN FYRI ARBEIÐS- OG ALMANNAHEILSU

SJÚKRAHÚSVERK FØROYA

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu er sjálvstøðugur stovnur innan sjúkráhusverkið. Ein av høvuðsuppgávunum hjá deildini er heilsufremjandi gransking, og serliga hevur verið granskað, hvussu umhvørvisdálking ávirkar heilsuna. Síðan deildin varð sett á stovn í 1988, er sera nógv granskingarvirsemi farið fram, og er hetta framt í tøttum samstarvi við granskingarstovnar í Danmark, USA og Japan.

Granskingarøkini á deildini eru hesi:

1. Kanningar av føroyskum burðarkortum, sum hava verið útsettir fyri umhvørvisdálking. Serliga hevur verið hugt at árinum á heila, immun- og hormonskipanina.
2. Kanningar av nyrtingsevnum hjá føroyingum, bæði "time to pregnancy" hjá kvinnum og sáðgóðskukanningar, har ávirkanin av dálkingar-evnum verður kannað.
3. Kanningar av, hvussu umhvørvis-

dálking ávirkar ymiskar aldurstengdar sjúkur, td. hjarta-æðra sjúkur og Parkinsons sjúku.

4. Kanningar av, hvørt sukursjúka er tengd at umhvørvisárinum.
5. Kanningar av arbeiðsumhvørvi hjá fiskimonnum.
6. Fólkaheilsukanningar við serligum atliti til týðandi risikofaktorar, so sum royking, alkohol, yvirvekt og vantandi rørslu.
7. Kanningar av lívsvanum hjá næmingum í 9. flokki síðan 1989.

Á Deildini fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu starvast hesi fólk: Ein yvirlækni, trýggir fulltíðar granskarar við ph.d., ein sjúkrarøktarfrøðingur, ein bioanalytikari, ein granskingarhjálpari, eitt hjálparfólk og tveir skrivarar. Deildin hevur gjøgnum síðstu nógvu árin fingið hollar royndir í at bjóða bæði frískum og sjúkum til vísindaligar

kanningar í Føroyum. Sum frá líðið hevur deildin fingið hollar royndir í at søkja um pening frá útlenskum grunnum, soleiðis at hon í mong ár hevur fingið meira í granskingarpeningi úr útlondum, enn hon hevur kostað landskassanum.

FAKTA

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu

Stjóri: Pál Weihe
Bústaður: Sigmundargøta 5,
Postboks 14, 100 Tórshavn
Telefon/fax: +298 316 696 / +298 319 708
Teldupostur: dfaa@health.fo
Heimasíða: www.health.fo
Høvuðsgranskingarøki: Umhvørvisárin á heilsu
Vísindastørv (ársverk): 4-5

Umhvørvisstovan

Umhvørvisstovan er stovnur undir Innlendismálaráðnum, sum fevnir um virkisøkini Vernd, Matrikul, Kort & Skrair, Gransking, Skógrøkt, Tinglýsing, Landsfólkayvirilit og Útlendingastovu.

FAKTA

Umhvørvisstovan

Stjóri: Petur Nielsen
Adressa: Traðargøta 38, 165 Argir
Telefon/fax: +298 342 400 / 342 401
Teldupostur: us@us.fo
Heimasíða: www.us.fo
Høvuðsgranskingarøki: Dálking og árin av hesum, serliga á grindahval og sjófugl
Vísindastørv (ársverk): uml. 3

Umhvørvisstovan er ein virkin partur í samfelagnum og hevur starvsfólk innan ymisku ábyrgdar- og virkisøkini á stovninum. Førléikarnir hjá starvsfólkunum spenna vítt. Á stovninum starvast eini 45 starvsfólk við fleiri enn 20 ymiskum útbúgvingum. Ein týðandi partur av virkseminum er at spjaða kunning til almenningin, myndugleikar og onnur áhugað.

Virkisøkið Gransking tryggjar stovninum grundleggjandi vitan innan ávís øki, serliga innan umhvørvisøkið. Uppgávan er at granska í føroyska umhvørvinum, serliga við atliti til mannaelvdar broytingar og árin av dálking og inntrivum.

Eftir avtalu ger granskingardeildin árin- og støðiskanningar og aðrar serstakar kanningar umbidnar av landsstýrinum, kommununum, danska um-

hvørvisstýrinum og øðrum pørtum.

Arbeiðið hjá Gransking fevnir annars um:

- Gera og fremja ætlanir fyri eftiransing av umhvørvisdálkandi evnum
- Ráðgeva um dálking og árin
- Gera árin- og støðiskanningar
- Granska í útbreiðsluni av umhvørvisetrandi evnum og árinum av hesum
- Taka lut í altjóða og norðurlendskum samstarvi
- Vegleiða í sambandi við bachelor, cand.scient og ph.d. verkætlanir
- Gera kunning um granskingarúrslit

Amanda og

Tað var eitt ynski um at geva børnunum ein góðan og tryggan uppvøkstur, sum fekk amerikansku Amandu og hálvføroyska Janus at flyta úr Connecticut í USA til Kaldbak. Við sær høvdu tey tvær ph.d. útbúgvingar í lívlæknafrøði, sum nú koma føroyska samfelagnum til góðar.

Tá Amanda og Janus vóru liðug við sínar ph.d. verkætlanir í lívlæknafrøði á Universitetinum í Connecticut í USA, høvdu tey allar møguleikar fyri at fáa eitt spennandi granskarastarv millum tey fremstu á teirra øki í eitt nú Boston ella Kalifornia.

Í staðin fyri spennandi yrkisleiðir í USA valdu tey at flyta til Føroya til einki. Fyri tveimum árum síðani fluttu tey við tveimum smáum døtrum inn í eini gomul hús í Kaldbak. Hvørgin teirra hevði arbeiði, og tey kendu ongan í føroyska granskingarumhvørvinum.

– Vit valdu Føroyar, tí vit vildu geva børnunum ein góðan og tryggan uppvøkstur. Tað hevði størri týðning fyri okkum enn okkara yrkismøguleikar, siga Amanda og Janus.

Trygt hjá børnum

Janus hevur føroyska mamma og er føddur í Føroyum, men uppvaksin í Danmark. Hann hevur vitjað nógv í Føroyum í uppvøkstrinum og hevur altíð trivist væl her, hóast hann ikki tosar føroyskt.

– Eg havi altíð følt meg sum føroying, hóast eg ikki havi búð í Føroyum. Og síðani mamma mín fyri 15 árum síðani flutti aftur til Føroya, hevur tilknýtið verið uppafgur sterkari, sigur hann.

Janus las lívfrøði á Universitetinum í Roskilde við sergrein í bygnaðarlívfrøði. Eftir at hava starvast í tvey ár sum granskari á Universitetinum í Keypmannahavn, fór hann til USA at gera sína ph.d. verkætlan.

Á Universitetinum í Connecticut hitti hann Amandu úr Alaska, ið eisini var ph.d. lesandi í lívlæknafrøði. Amanda hevði sergrein í heiliráðfrøði og immunologi og hevði arbeitt í eitt ár á einari immunologiskari rannsóknarstovu á Harvard Medical School.

Amanda og Janus finga tvær døtur – Stellu, sum nú er 5 ár, og Marin, sum er 2 ár.

Tá Amanda var liðug við sína ph.d. verkætlan, og Janus eisini var komin væl áleiðis við sína, gjørdur tey av at flyta til Føroya.

– Arbeiðsliga hevði tað verið ógvuliga áhugavert hjá okkum at verið í USA, men tað er ikki eitt samfelag, ið vit vilja búgva í. Vit valdu Føroyar, tí mín nærmasta familja er her, og tí vit ynsktu, at okkara børn skuldu vaksa upp í einum samfelagi, sum virðir menniskju og familju, og sum er minni materialistiskt og meira trygt enn USA, sigur Janus.

Amanda er uppvaksin í einum lítlum býi í Alaska, sum á nógvan hátt minnir um Føroyar.

– Náttúran, tann fríska luftin

Heilsufrøðiliga Starv

Heilsufrøðiliga Starvsstovan arbeiðir innan matvøru, djóraheilsu, aliumsiting, arbeiðsumhvørvi og gransking. Harafturat hevur Heilsufrøðiliga Starvsstovan trýggjar altjóða góðkendar kanningarstovur: Eina kemiska, eina mikrobiologiska og eina patologiska, sum virka fyri álítandi og skjótum kanningarúrslitum innan dálking av umhvørvinum, føðsluvirði í matvørum, dálking av matvørum og innan sjúkur hjá fiski og djórum.

Matvørudeildin og veterinerdeildin hjá Heilsufrøðiliga Starvsstovuni virka fyri tryggum og góðum matvørum og fyri góðari djóraheilsu. Arbeiðs-eftirlitið virkar fyri tryggum arbeiðsumhvørvi. Aliumsitingin umsitur tey meira enn 40 aliløvini.

Á stovninum starvast eini 50 starvsfólk, sum við fleiri enn 15

ymiskum útbúgvingum tryggja eitt gott fakligt umhvørvi og vitan innan okkara virkisøki.

Gransking hevur stóran týðning fyri virkseimið á stovninum og er við til at tryggja grundleggjandi vitan innan okkara virkisøki. Gransking er vorðin ein týðandi partur av virkseminum, serliga innan djóraheilsu og nú eisini innan matvørutrygd.

- Granskingin fevnir m.a. um at Luttaka í føroyskum, norðurlendskum og altjóða granskingarverkætlanum innan fiskasjúkur og matvørudálking
- Ráðgeva um kemiska og mikrobiologiska matvørudálking
- Ráðgeva um fiskasjúkur m.a. í European Food Safety Authority (EFSA) www.efsa.eu
- Stuðla arbeiðinum innan sjúku-